

Таким чином, концепт осевого поділу праці варто визначити як глобальний процес поділу праці в основі якого лежить перенесення надлишкової цінності виробленого продукту від прямого виробника до інших осіб, за яким можна виокремити процеси характерні для країн ядра та периферії. Було розгорнуто тезу про нерозривність політичного та економічного в концепції осевого поділу праці та залежності політики країни від типу домінуючих процесів. Набуло подальшого ведення теза про можливість використання відповідної концепції не тільки для аналізу міжнародних відносин, але й щодо можливостей екстраполяції теоретичних підвалин до внутрішньодержавних політичних процесів. Зокрема, в галузі етнополітології та теорії розвитку.

#### Список використаних джерел

1. Валлерстайн И. Поминая Андре Гундера Франка с мыслями о будущем / И.Валлерстайн // Прогнозис. Журнал о будущем. – 2008. – № 3 (15). – С.92–102.
2. Веем Х. Теория зависимости. Динамические последствия экономической отсталости / Х.Веем // Теория и методы в современной политической науке: Первая попытка теоретического синтеза; [пер. с англ. Е.А. Жуковой]. – М.: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2009. – С.685–706.
3. Франк А.Г., Джиллс Б.К. Пять тысяч лет мировой системы в теории и практике [Электронный документ] / А.Г. Франк, Б.Джиллс; [пер. с англ. С.А. Евтущенко, С.В. Жигжитов]. – Режим доступа: [http://www.worldpolit.ru/?option=com\\_content&task=view&id=78&Itemid=40](http://www.worldpolit.ru/?option=com_content&task=view&id=78&Itemid=40)
4. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. / Н.М. Яковенко. – К., 1997. – 380 с.
5. Abouyoub Y. Darfur: The periphery of the periphery / Y.Abouyoub // Routledge handbook of the world-system analysis; [edit. by S.Babones, C.Chase-Dunn]. – Routledge. – P. 80–82.
6. Bach R.L. On the Holism of a World-System Perspective / R.L. Bach // World-Systems Analysis: Theory and Methodology; [edit. by I.Wallerstein, T.K. Hopkins]. – Beverly Hills: Sage, 1982. – P. 159–180.
7. Frank A.G. Development of the underdevelopment. [Электронный документ] / A.G. Frank. – Режим доступа: <http://aprendeonline.udea.edu.co/revistas/index.php/ceo/article/viewFile/6716/6151>
8. Hopkins T. The study of the capitalist world-economy: some introductory considerations / T.Hopkins // World-Systems Analysis: Theory and Methodology; [edit. by I.Wallerstein, T.K. Hopkins]. – Beverly Hills: Sage, 1982. – P. 9–38.
9. Hopkins T., Wallerstein I. Patterns of development of the Modern World-System / T.Hopkins // World-Systems Analysis: Theory and Methodology; [edit. by I.Wallerstein, T.K. Hopkins]. – Beverly Hills: Sage, 1982. – P. 41–82.
10. Wallerstein I. World-Systems Analysis. Theoretical and Interpretive issues / I.Wallerstein // World-Systems Analysis: Theory and Methodology; [edit. by I.Wallerstein, T.K. Hopkins]. – Beverly Hills: Sage, 1982. – P. 91–103.

#### References

1. Wallerstein I. Pominaya Andre Gundera Franka s myslyami o budushhem/ I.Wallerstein // Prognosis. Zhurnal o budushhem. – 2008. – № 3(15). – С.92–102.
2. Veem H. Teoriya zavisimosti. dinamicheskie posledstviya ekonomicheskoy otstalosti / H.Veem // Teoriya i metody v sovremennoy politicheskoy nauke: pervaya popytka teoreticheskogo sinteza; [per. s angl. E.A. Zhukovoj]. – M.: Rossijskaya Politicheskaya Enciklopediya (ROSSPEN), 2009. – С.685–706.
3. Frank A.G., Gills B.K. Pyat tysyach let mirovoj sistemy v teorii i praktike [Elektronnij dokument] / A.G. Frank, B.Gills; [per. s angl. S.A. Evtushenko, S.V. Zhigzhitov]. – Rezhim dostupu: [http://www.worldpolit.ru/?option=com\\_content&task=view&id=78&Itemid=40](http://www.worldpolit.ru/?option=com_content&task=view&id=78&Itemid=40)
4. Yakovenko N. Naris istorii Ukraini z najdavnishix chasiv do kincy XVIII st. / N.M. Yakovenko. – K., 1997. – 380 s.
5. Abouyoub Y. Darfur: The periphery of the periphery / Y.Abouyoub // Routledge handbook of the world-system analysis;

[edit. by S.Babones, C.Chase-Dunn]. – Routledge. – P. 80–82.

6. Bach R.L. On the Holism of a World-System Perspective / R.L. Bach // World-Systems Analysis: Theory and Methodology; [edit. by I.Wallerstein, T.K. Hopkins]. – Beverly Hills: Sage, 1982. – P. 159–180.
7. Frank A.G. Development of the underdevelopment. [Elektronnij dokument] / A.G. Frank. – Rezhim dostupu: <http://aprendeonline.udea.edu.co/revistas/index.php/ceo/article/viewFile/6716/6151>
8. Hopkins T. The study of the capitalist world-economy: some introductory considerations / T.Hopkins // World-Systems Analysis: Theory and Methodology; [edit. by I.Wallerstein, T.K. Hopkins]. – Beverly Hills: Sage, 1982. – P. 9–38.
9. Hopkins T., Wallerstein I. Patterns of development of the Modern World-System / T.Hopkins // World-Systems Analysis: Theory and Methodology; [edit. by I.Wallerstein, T.K. Hopkins]. – Beverly Hills: Sage, 1982. – P. 41–82.
10. Wallerstein I. World-Systems Analysis. Theoretical and Interpretive issues / I.Wallerstein // World-Systems Analysis: Theory and Methodology; [edit. by I.Wallerstein, T.K. Hopkins]. – Beverly Hills: Sage, 1982. – P. 91–103.

**Kalinin V. Yu.**, PhD-student of Taras Shevchenko national university of Kyiv (Ukraine, Kiev), [kalinin.volodia@gmail.com](mailto:kalinin.volodia@gmail.com)

#### The conception of the axial division of labor: the content and perspectives in political science

*The rise in popularity world-system analysis among national researchers opens up perspective for detailed consideration of some conceptions, which were developed within approach. In this case, analysis of a conception of an axial division of labor, this is also known as the core-periphery conception. The aim of the article is to reveal the cognitive potential of this conception for political science. To achieve this goal we used the following methods: identification of causal relations and the historical method.*

*In the article was considered the historical formation of the concept and its current condition. We determined the strengths and weaknesses sides of the core-periphery conception by a critical consideration of its main theoretical background. The main weakness of the conception was recognized its static, that is, its inability to explain the reasons for transit from the periphery to the core. Another result of this article was to demonstrate the possibility of using the concept of the axial division of labor not only for the analysis of global processes, but also for the study of domestic politics.*

**Keywords:** world-system analysis, dependency theory, the axial division of labor, the core, the periphery, semiperiphery.

**Калинин В. Ю.**, аспирант, Киевский национальный университет им. Тараса Шевченко (Украина, Киев), [kalinin.volodia@gmail.com](mailto:kalinin.volodia@gmail.com)

#### Концепция осевого деления труда: содержание и перспективы в политической науке

*Рост популярности мир-системного анализа среди отечественных исследователей открывает простор для более детального рассмотрения отдельных концепций разработанных в ее рамках. В данном случае анализируется концепция осевого разделения труда, которая также известна как концепция ядра-периферии. Целью статьи является раскрытие познавательного потенциала указанной концепции для политической науки. Ради достижения поставленной цели были использованы следующие методы: метод выявления каузальных связей и исторический метод.*

*Была рассмотрена история становления концепции и ее современное состояние. Благодаря критическому рассмотрению концепции ядра-периферии удалось определить ее преимущества и недостатки. Главным недостатком было признано статичность концепта, то есть его неспособность объяснить причины транзита от периферии к ядру. Еще одним результатом статьи стала демонстрация возможности использования концепции осевого разделения труда не только для анализа мировых процессов, но и для изучения внутренней политики.*

**Ключевые слова:** мир-системный анализ, теория зависимости, осевой разделение труда, ядро, периферия, полупериферия.

\* \* \*

УДК 007:304:659.4+364.46

**Кізь М. В.**

Інститут журналістики Київського національного університету ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), [kiz.nicolas@gmail.com](mailto:kiz.nicolas@gmail.com)

#### СОЦІАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ І ПОЛІТИЧНИЙ PR

*Визначено й проаналізовано висвітлення соціальної діяльності політиків для створення їхнього PR. З'ясовано особливості використання соціальної діяльності політичними акторами для створення свого привабливого іміджу.*

Збірник наукових праць "Гілея: науковий вісник"

*Ключові слова:* PR, політичний актор, ЗМІ, соціальна діяльність.

Парадоксальність сучасного інформаційного простору полягає у тому, що зі збільшенням кількості засобів поширення інформації та полегшення доступу до них, звичайні громадяни все одно не можуть адекватно оцінити увесь багатогранний світ політики. Люди звичай прагнуть дізнатися більше про своїх обранців, або тих, хто вже керує ними. Оскільки більшість населення не є особисто знайомою з політичними акторами, то вона використовує інформацію, яку їй надають мас-медіа. А саме мас-медіа в будь-якому разі якщо не прямо фінансується певною політичною силою, то має певні симпатії та антипатії щодо неї виходячи із власних інтересів.

Людина, як істота біосоціальна, схильна цікавитися суспільними процесами хоча б в межах свого населеного пункту та наділена різним інформаційно-комунікаційним потенціалом. При виборі політичної сили люди керуються як “раціональним началом”, яке у латинян звучало як “*operibus credite et non verbis*” – “вірте ділам, а не словам”, так і особистісними бажаннями-можливостями розуміти/реагувати. Крім того соціальна діяльність є одним із напрямків політики будь-якої політичної групи чи партії. Тому ЗМІ тієї чи іншої політичної партії створюючи привабливий імідж свого лідера, намагаються подавати його роль у соціальній діяльності якомога привабливішою для виборця, тим самим мотивуючи віддати свій “голос” саме за нього.

Названі проблеми досліджували сучасні вчені, зокрема М.Галамба, В.Петрик, Д.Присяжнюк, Л.Компанцева, Є.Скулиш та інші.

*Мета та завдання статті:* з’ясувати принципи та основні засоби висвітлення соціальної діяльності політичних акторів у мас-медіа шляхом визначення особливостей PR-технологій у афішуванні суспільно значущій діяльності.

ЗМІ – це розгалужена мережа установ, які працюють над збором, обробкою, поширенням суспільно важливої інформації. Елементами такої системи є книги, газети, журнали, радіо, телебачення, реклама та новини Інтернет-ресурсів. ЗМІ можна розглядати у контексті політики (як мистецтво управління людьми) як засіб створення сприятливого іміджу про дану політичну силу і негативного про її конкурентів. Там де перетинаються політика і ЗМІ, там виникає PR. У розумінні Томаса Джеферсона, “паблікрілейшнз” – це нарощування зусиль політичних інститутів для створення клімату довіри в національному масштабі [1, с. 425]. Також існує умовний поділ на “білий” і “чорний” PR. Л.Ф.Компанцева вважає: “чорний” PR – це дії, спрямовані на те, щоб опорочити ім’я іншої людини в очах громадськості. Боротися з ним досить складно: якщостолітня історія західного PR припускає вирішення подібних питань усудовому порядку, то в пострадянських країнах відповідне законодавство ще не вироблене. При такому розумінні суті “чорного” PR він розглядається як основна база маніпуляції в політиці, як неправда. Неправда – це й приховування правди, й підміна тези, й необ’єктивна аргументація, і напівправда, і непомірні визнання в любові. Неправда в “чорному” PR – особливий феномен: вона маскується під правду, прикривається відповідно підібраними фактами, що має викликати безумовну довіру. Неправда

розвиває суспільну свідомість (соціальну взаємодію) і підриває довіру до політиків. Ситуація модного нині голосування “проти всіх” – також результат недовіри будь-кому [2], танавпроти вагу “чорному” PR, “білий” PR лише глорифікує лідерів певної політичної сили.

Поняття соціальної (або суспільної) діяльності (активності) доволі широке і не існує вичерпного переліку усіх його напрямків та показників. Ми розглядаємо соціальну діяльність як корисні дії (для більшості), спрямовані на отримання певних результатів для соціальної системи або збереження, укріплення діючих цінностей, правил, традицій соціальної взаємодії, що є значущим по суті. Як правило соціальна діяльність відрізняється від політичної, а саме: потребами людей, масштабами, цільовою аудиторією та засобами здійснення. Хоча в той же час існує таке поняття як “соціальна політика” та відповідні інституції. З іншого боку, коли політик займається соціальною діяльністю, то це відображає його погляди, риси характеру і сприймається людьми як особистий вчинок, а не як діяльність його партії. Тому і проявляється тонка межа між приватним життям і соціальною діяльністю. Висвітлення діяльності політичного актора у ЗМІ можна розмежувати за такими “рівнями” як: “приватне життя – соціальна діяльність – політична діяльність”.

Таким чином, соціальна діяльність вже не є приватним життям, оскільки вона має публічне значення, проте вона також не є управлінням людьми напрямку.

На відміну від приватного життя, поширення інформації про соціальну діяльність тієї чи іншої особи не переслідується законом і заохочується самими політиками. Адже зрозуміло, що благородні вчинки, які йдуть на користь суспільству створюють привабливий імідж особи. У ХХ столітті було проведено чимало соціологічних, психологічних, політологічних досліджень впливу ЗМІ на поведінку виборця. Беззаперечним лишається той факт, що “ідеальний” обранець народу має бути людиною не пустослівною і справою підтвердити свої передвиборчі обіцянки. Тому перед собою зацікавлені PR-менеджери чи мас-медіа мають таку генеральну задачу як підвищити народну довіру до їхнього кандидата (а отже підвищити його рейтинг). І тут діє загальний алгоритм маніпуляції суспільною свідомістю, який зазвичай застосовується в ЗМІ. В цілому він складається з двох етапів. Першим, підготовчим, етапом у процесі комунікації є зацікавлення реципієнта та створення довіри до референта (джерела інформації). Другим – навіювання інформації.

Цю класифікацію можна доповнити за рахунок розширення першого етапу, який можна розділити на 2 стадії: калібрування та підлаштування.

Калібрування – це здатність сприймати зміну поведінки, внутрішні стани співрозмовника на основі попереднього спостереження за його зовнішніми невербальними сигналами. Калібрування має на меті визначити за характером та особливостями реакції реальний перебіг думок партнера; з’ясувати його переконання та цінності, особливості персонального досвіду, модель мислення; підготувати умови для наступної стадії (підлаштування) [3].

Підлаштування – процесування й підтримання рапорту з реципієнтом шляхом приєднання до його моделі світу, мови, ідеалів, цінностей, справжніх переживань[3, с. 70–73].

PR у висвітленні соціальної діяльності політиків буває двох типів: прихований і відверто пропагандистський. В першому випадку референтами виступають ті джерела, які є або все державними ЗМІ, або неполітичними виданнями. Звичайно у них інформація про соціальні проекти політиків подається як звичайна подія, без емоційного забарвлення та пафосу. Якщо ж це партійне видання, наприклад “Комуніст” центрального органу Комуністичної партії України, то там соціальна діяльність членів компартії буде висвітлювати пафосно, піднесено, а суспільно корисні дії “регіоналів” чи тим більш “свободівців” будуть описуватися як “фарс” і “піар-хід”. В цілому ж, найбільш ефективна пропаганда базується більшою мірою на висвітленні факту не в повному обсязі, ніж на відвертому обмані. Істина спотворена за допомогою використання акцентів, різних тонів викладу інформації, візуальних та слухових ефектів, підбору заголовків, фотографій, відеоматеріалів.

Проаналізувавши соціальну діяльність різних політичних сил в Україні та їхнє висвітлення у ЗМІ за останні 10–15 років можна прийти до висновку, що соціальна діяльність 90-х років (поїздки в дитбудинки представників парламенту чи кримінальних кланів) була вже тоді, проте афішувалася недостатньо ефективно. Зі збільшенням кількості користувачів Інтернету, журналістів з’явилися нові засоби та інструменти поширення інформації про ті чи інші суспільно значимі дії політиків. На початку 2000-х чимало українських політиків стають засновниками благодійних фондів чи сприяють розвитку спортивних клубів. Так, 3-я перша леді України Катерина Ющенко (Чумаченко) стала головою наглядової ради міжнародного благодійного фонду “Україна 3000”[4]. Була ініціатором проекту “Дитяча лікарня майбутнього”, який передбачав будівництво та обладнання лікарень для важкохворих дітей. Проект будівництва рекламувався на телеканалах “ІСТV”, “1+1”, “Інтер”, “НТН”, “Новий”, “К1”, “Тоніс”, “СТБ”, “НТКУ”, канал “24”, “Україна” і музичний канал “М1”, а також ця кампанія підтримувалась усіма операторами стільникового зв’язку. Проте до кінця проекту просунути не судилося.

Починаючи з 2004 року PR-технології в Україні набувають небувало досі розвитку та масштабу. “В Україні масовий прихід “чорного” PR [5] був помічений у період “помаранчевої революції” 2004 року і на виборах 2007 року. Так, восени 2007 року найбільша кількість випадків поширення “чорного” PR була зафіксована в Харківській і Львівській областях” – зазначається у звіті суспільної мережі “Опора” після позачергових парламентських виборів. Паралельно із цим, аби якось чинити опір “чорному” PR і “реабілітуватися” в очах електорату, більшість ключових фігур сучасного політикуму вже тоді після “Помаранчевої революції” почали позиціонувати себе як “благодійників” і меценатів у різних сферах суспільного життя. Слід зазначити, що в цей період сформувалися усі ключові гравці української політики станом на 2013 рік.

Після інавгурації Віктор Ющенко починає займатися різними соціальними проектами. Серед них найголовнішим напевно буде створення Національного культурно-мистецького та музейного комплексу “Мистецький Арсенал” у 2006 році. Спершу він був ініційований указом Президента України, а потім сам В.Ющенко бував на “толоках” під час будівництва “Мистецького Арсеналу” і разом із представниками багатьох дитячих, юнацьких та молодіжних організацій розчищав територію для зведення нових будівель. Фото, які висвітлювали цю подію були у багатьох друкованих та інтернет-виданнях[6], а до приходу до влади В.Ф.Януковича – і на сайті Президента України. 2009 року відбулося офіційне відкриття “Мистецького арсеналу” і була представлена перша мистецька виставка “Deprofundis”, присвячена українській скульптурі. Пропрезидентські ЗМІ у 2006–2009 роках все активніше висвітлювали культурно-мистецькі проекти В.А.Ющенка, зокрема спорудження Меморіалу пам’яті жертв голодомору в Україні [7], хоча всім вже було зрозуміло, що президентські вибори 2009 року будуть програні. Проте це давало можливість висвітлити репутацію В.Ющенка, адже не зважаючи на те, що його правління підходило до кінця, він продовжував займатися соціальною діяльністю. В той же час чимало ЗМІ писали іронічні статті стосовно культурних проектів Президента в розпал економічної кризи. Особливо великий скандал викликав указ Президента України, яким В.Ющенко надав С.Бандері звання “Героя України” посмертно. В цілому результатом постійного афішування у пропрезидентських ЗМІ його культурних та патріотичних соціальних проектів під час погіршення економічної ситуації стало те, що висвітлювати суспільну діяльність національного характеру стало не вигідно для політиків.

Однак як відомо під час усіх економічних криз в будь-якому суспільстві популярності набирають радикальні ідеї, а помірковані центристські сили втрачають свій рейтинг. Саме це і спостерігається в Україні, зокрема у її медіа-просторі. Найяскравішим доказом цього є те, що в розпал кризи (затримка зарплат та соціальних виплат після Євро-2012, ситуація у Києві під час березневого снігопаду, зниження рівня зайнятості населення) на парламентських виборах 2012 року ліві (КПУ) та праві (ВО “Свобода”) партії отримали близько 11–17% кожна, чого не спостерігалось вже давно. Перед планованим підписанням Асоціації з ЄС у жовтні 2013 року серед 5 партій українського парламенту, своїми ідеями відрізняються лиш КПУ та “Свобода”. Риторика централістів та їхній PR у ЗМІ в цілому подібний. 2013 рік характерний тим, що у просторі мас-медіа зображається справжня “Пам’ятникова війна”, яка ведеться між представниками комуністів і “Свободівців”. Значимість і деталі цієї “війни” як соціальної діяльності окремих представників (а то і ключових осіб) партії гіперболізується і подається з відтінком політичної істерії на шпальтах багатьох газет, а особливо на форумах. Зокрема сюжети, у яких Петро Симоненко кладе квіти до пам’ятника Леніна чи Ковпака, або де Юрій Іллєнко бере участь у їхньому знесенні чи саботуванні цього, стали надзвичайно популярними у вітчизняних ЗМІ[8]. Особливо це ефективно діє на

переконаних комуністів або націоналістів чи симпатизуючим їм.

На фоні жорсткої інформаційної війни доволі цікаву позицію займає Віктор Медведчук. З одного боку він демонстративно відійшов від політики, а з іншого боку на сьогодні він є ініціатором суспільного руху “Український вибір”. Перші біг-борди із плакатами “Українського вибору” почали з’являтися весною 2012 року незадовго до парламентських виборів. Проте офіційно Віктор Медведчук заявив, що він не збирається займатися політикою, що створювати політичну партію в нинішніх умовах не ефективно і він хоче займатися лише соціальною діяльністю. Головною метою “Українського вибору” він назвав розвиток громадянського суспільства в Україні. Навіть те, що “Український вибір” є зареєстрований як суспільна організація він не афішує. Демонстративно не взявши участі у парламентських виборах, “Український вибір” почав активізувати свою діяльність та створювати свої власні проекти восени–взимку 2012 року. Що характерно, усі ці проекти не мають відверто політичного забарвлення. Програмні політичні ідеї організації хоч і викладені на офіційному сайті та афішуються у газеті “Вести”, проте майже ніде більше вони не пропагуються. Переважна більшість проектів “Українського вибору” є у формі конференцій, тренінгів з лідерства, спортивно–оздоровчих таборів, з’їздів та зібрань молоді. Під час великих свят чи роковин видатних діячів активісти кладуть квіти до пам’ятників, виголошують промови. Також одним із напрямків діяльності “Українського вибору” є допомога в організації “Мистецької платформи” – студії молодих поетів, яку веде Паша Броський. Таким чином цю соціальну діяльність можна розцінити як продуманий крок, коли створюється спочатку велике коло прихильників (“друзів”) руху без нав’язування якихось політичних переконань. Інколи активісти руху все ж проводять акції політичного характеру проти євроінтеграції, а плакати з агітацією за вступ до Митного Союзу розміщуються в київському метрополітені, проте політичний аспект в проектах “Українського вибору” займає не більше 5–10%. Проте відмінна від усіх інших політичних сил позиція ідеологів організації викликає значний опір та критику на багатьох Інтернет ресурсах та соціальних мережах[9]. Можливо, що на сьогодні для Віктора Медведчука соціальна діяльність є найбільш вдалою формою PR. Проте висвітлення у ЗМІ “Українському вибору” явно не вистачає. Можливо в майбутньому, коли “Український вибір” збере кілька сотень тисяч прихильників, можна буде почати активніше вести політичну агітацію серед нових членів руху. Можна спрогнозувати, що після підписання Асоціації з ЄС і за умов, що рейтинг партії “Регіонів” і самого В.Януковича зрівняється чи стане нижчим за опозиційний, то “Український вибір” зможе переконати частину населення у тому, що в нинішній політичній та економічній кризі винні підписанти Асоціації, то тоді у Медведчука буде реальний шанс зайняти певне місце в українському політикумі.

Отже, сучасна людина в своїй більшості живе в особливій реальності, де ЗМІ створюють сприятливе підґрунтя для прихованого впливу на її свідомість. Цим користуються аналітики та PR–менеджери політиків. Оскільки людина живучи у багатомільйонному соціумі

не здатна перевірити інформацію про діяльність того чи іншого політичного актора, то їй лишається лише сприймати, або не сприймати ту інформацію, яку їй надають журнали, газети, телебачення, Інтернет. Висвітлення соціальної діяльності політика створює йому сприятливий імідж людини благородної, діяльної, великодушної, такої, якій можна довіряти. А довіра виборця – це те, за що борються усі політичні актори явно чи приховано. На відміну від приватного життя афішування того, як депутат Х саджає дерева на вулиці, приїздить у дитбудинок до діток, споруджує новий храм, фінансує мистецьку акцію сприймається пересічними громадянами не настільки скептично та негативно. Тут є більше підстав, аби сприймати цю інформацію, як щирий прояв. А політик більш охоче буде давати можливість журналістам висвітлювати його суспільно корисну діяльність, ніж своє сімейне життя чи зайняття мисливством.

Наведений перелік сугестивних прийомів та прикладів їхнього застосування в політикумі України не є вичерпним, адже спектр факторів впливу на людину є досить широким, а PR–технології використовуються у штабі кожного великого політика. Розвиток громадянського суспільства неможливий без адекватного сприйняття дійсності та політико–соціальної ситуації. В будь–якому разі людина має здатність чинити психологічний опір інформації, що є результатом селективного відношення особи не лише до інформації, але і до її джерела. Дане дослідження має потенціал продовження з питань нових методів соціальної діяльності, прийомів політичного PR, вивчення діяльності інших політиків в рамках соціальної діяльності і політичного PR.

#### Список використаних джерел

1. Моисеев В.А. Паблик рилейшнз – средство социальной коммуникации. (Теория и практика). – К. : Дакор, 2002. – 506 с.
2. Компанцева Л.Ф. “Чорний” PR у сучасній політиці // Соціальна психологія. – 2008. – № 4.
3. Петрик В.М. Сугестивні технології маніпулятивного впливу: навч. посібник/ [В.М.Петрик, М.М. Присяжнюк, Л.Ф. Компанцева, Є.Д. Скулиш, О.Д. Бойко, В.В.Остроухов]; за заг. ред. Є.Д.Скулиша.–2–ге вид.–К.: ЗАТ “ВПІОЛ”, 2011.–248 с.
4. [Електронний ресурс] // Україна 3000. – URL: <http://www.ukraine3000.org.ua/>
5. [Електронний ресурс] // mignews.com.ua. – URL: Звіт суспільної мережі “Опора” по позачергових виборах Верховної Ради.
6. [Електронний ресурс] // Focus.ua. – URL:<http://focus.ua/politics/19075/>
7. [Електронний ресурс] // газета Хрещатик. – URL: <http://www.kreschatic.kiev.ua/ua/3426/news/1227506774.html>
8. [Електронний ресурс] // Кореспондент. – URL:<http://korrespondent.net/ukraine/politics/1588390-vo-svoboda-aktivisty-sorvali-meropriyatiya-kpu-v-yaremche-i-zabrosali-simonenko-yajcami>
9. [Електронний ресурс] // Украинский выбор. – URL:<http://vybor.ua/>

#### References

1. Moiseev V.A. Pablik rileyshnz – sredstvo social'noj kommunikacii. (Teorija i praktika). – K. : Dakor, 2002. – 506 s.
2. Kompanceva L.F. “Chornyj” PR u suchasnij polityci // Social'na psihologija. – 2008. – № 4.
3. Petryk V.M. Sugestyvni tehnologii' manipuljatyvnoho vplyvu: navch. posibnyk / [V.M. Petryk, M.M. Prysazhnyuk, L.F. Kompanceva, Je.D. Skulysh, O.D. Bojko, V.V. Ostrouhov]; za zag. red. Je.D. Skulysha. – 2–ge vyd. – K. : ZAT “VIPOL”, 2011. – 248 s.
4. [Elektronnyj resurs] // Ukrai'na 3000. – URL: <http://www.ukraine3000.org.ua/>

5. [Elektronnyj resurs] // mignews.com.ua. – URL: Zvit suspil'noi' merezhi "Opora" po pozachergovyh vyborah Verhovnoi' Rady.
6. [Elektronnyj resurs] // Focus.ua. – URL: <http://focus.ua/politics/19075/>
7. [Elektronnyj resurs] // gazeta Hreshhatyk. – URL: <http://www.kreschatic.kiev.ua/ua/3426/news/1227506774.html>
8. [Elektronnyj resurs] // Korespondent. – URL: <http://korespondent.net/ukraine/politics/1588390-vo-svoboda-aktivisty-sorvali-meropriyatiya-kpu-v-yaremche-i-zabrosali-simonenko-yajcami>
9. [Elektronnyj resurs] // Ukrainkij vybor. – URL: <http://vybor.ua/>

**Kiz M.V.**, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Institute of Journalism (Ukraine, Kiev), [kiz.nicolas@gmail.com](mailto:kiz.nicolas@gmail.com)

#### Social activities and political PR

*Coverage of social activities of politicians to create their PR was identified and analyzed. Usage of social activity by political actors in order to create an attractive image was clarified.*

**Keywords:** PR, political actor, media, social activities.

**Кизь Н.В.**, Інститут журналістики Київського національного університету ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), [kiz.nicolas@gmail.com](mailto:kiz.nicolas@gmail.com)

#### Социальная деятельность и политический PR

*Определены и проанализированы освещения социальной деятельности политиков для создания их PR. Выявлены особенности использования социальной деятельности политическими актерами для создания своего привлекательного имиджа.*

**Ключевые слова:** PR, политический актер, СМИ, социальная деятельность.

\* \* \*

УДК 32:14

**Куц Г. М.**

доктор політичних наук, доцент, професор кафедри політології, соціології та культурології, Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди (Україна, Харків), [galyna.kuts@i.ua](mailto:galyna.kuts@i.ua)

### ПОЛІТОЛОГІЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ ІДЕЇ ПРОГРЕСУ

*Ідея прогресу, отримавши свій розвиток у філософії Нового часу, зіграла вагомий роль у становленні політичної науки, зокрема, у формуванні ідейно-теоретичного базису політичних ідеологій. Витоки ідеї прогресу можна виявити ще в християнстві. Вона пов'язана з темпоральними установками європейців, що детерміновані есхатологічною концепцією.*

*Метою статті стало виявлення пріоритетних акцентів розгляду ідеї прогресу в політологічному дискурсі. Задля цього було використано сукупність історичного, компаративного та системного методів. Зазначено, що ідея прогресу стала вельми плідною для формування засадничих принципів політичної ідеології лібералізму, якому притаманна орієнтація на пряmlinійний прогрес у поясненні суспільного розвитку. Обґрунтовано, що в епоху Нового часу в суспільно-гуманітарному дискурсі ідеєю прогресу активно підсилювали ідеї раціоналізму та історизму.*

**Ключові слова:** прогрес, політична наука, політичні ідеології, християнство, лібералізм, раціоналізм, історизм.

Актуальність політологічної експлікації ідеї прогресу зумовлена насамперед тим, що ця ідея, отримавши свій розвиток у філософії Нового часу, зіграла вагомий роль у становленні політичної науки, зокрема, у формуванні ідейно-теоретичного базису політичних ідеологій (Г.Гегель, Дж.Грей, О.Конт, К.Манхейм, К.Маркс, К.Поппер, Ф.А. фон Хайек, П.Штомпка та ін.).

**Мета** статті полягає у виявленні пріоритетних акцентів розгляду ідеї прогресу в політологічному дискурсі. **Завданням** статті виступає визначення базових детермінант ідеї прогресу та її впливу на формування домінуючих версій суспільно-політичного розвитку.

Виникнення ідеї прогресу обумовлене, з одного боку, християнською концепцією часу, а з іншого – хри-

стіянською ідеєю передбачення. Ставлення до часу в європейській культурі, будучи детермінованим християнською парадигмою темпоральності, виступає своєрідною секуляризацією релігійно оформленого сприйняття есхатологічного часу. Християнська культура – це культура лінійної теорії часу, що призвела до його сприйняття як послідовності минулого, теперішнього та майбутнього, тобто, як ріки плинності часу з його окремими моментами. Як зазначав П.Штомпка, “лінійне бачення часу починається з християнства, з ідеї майбутньої відплати і спасіння, до якого неухильно наближається все людство” [12, с. 75]. Сприйняття часу як лінійної послідовності фактично стало культурним відкриттям християнства. Соціокультурні умови в християнській європейській культурі зумовлювали сприйняття часу людиною як звичайної тривалості, націленої лише на майбутнє. Це було зумовлено есхатологічною концепцією, у контексті якої істинним християнам слід очікувати другого пришестя Ісуса Христа, зв'язуючи всі свої вчинки з біблійними заповідями та проєктуючи їх наслідки у віддалене майбуття. Таким чином, ідея “Стріли часу”, спрямованої від минулого через теперішнє до майбуття (“від початку до кінця”) стала своєрідним прототипом ідеї прогресу.

Власне кажучи, джерелом ідеї прогресу стала ще іудейська релігійна традиція, де було експліковано образ пророків, для яких історія видавалася священним, визначеним наперед процесом, що цілком узгоджується із божественним провидінням. Історія людства певним чином “розкривається” у земних подіях, демонструючи поступальний хід до майбутнього “вічного царства” чи раю. Знаки історії піддаються осягненню лише окремим особистостям – пророкам, які здатні їх “прочитувати” та передбачати подальший розвиток подій. Ці ідеї, будучи прийнятими християнською традицією, також сприяли становленню ідеї прогресу як “секуляризованої версії християнської віри в передбачення” [12, с. 46].

Ідея прогресу у політичному дискурсі стала вельми плідною для виникнення лібералізму. Ще К.Манхейм зазначав, що для лібералізму у поясненні суспільного розвитку притаманна орієнтація на пряmlinійний прогрес [5, с. 117]. У цілому, якщо для лібералізму притаманна орієнтація на пряmlinійний прогрес, то для соціалізму – на діалектичний розвиток. Для консерватизму ж характерна недовіра до абстрактних теорій, інстинктивна орієнтація на традиції, цінності.

Слід зазначити, що виникнення політичних ідеологій саме в епоху Нового часу пов'язане з формуванням позитивного ставлення до ідеї змін, причому, цьому сприяла Французька революція. На думку І.Валлерстайна, Французька революція змінює світ-систему, з'являється нова геокультура. Зміщення акцентів у політичному дискурсі на позитивне сприйняття ідеї змін витіснило ідею пріоритетності політичної стабільності на задній план. Саме реакцією на цю ідею стала поява трьох ідеологічних доктрин – консерватизму, лібералізму та соціалізму [1, с. 76–77], кожна з яких дає свою відповідь щодо ідеї “нормальності” змін. Якщо ідеологія консерватизму стала першою (причому негативною) реакцією на цю ідею, то з боку лібералізму та соціалізму спостерігалось позитивне ставлення до змін. Відмінність полягала в